

Kettő az egyben

Fotó: Nagypál Gábor

A mesében és a pszichoanalízisben nem csupán az ágy a közös, hanem elsősorban a saját történetre való igény, de ebben az emberi szükségletben érnek össze eposzok, regék, családfák és nagy lódítások is. A *Szélben szállók* egy történetkeresés története, amelyben egy lány elmeséli, hogyan kereste meg saját eredetét, és a nézők maguk is részt vehetnek ebben a keresésben. Mielőtt beengednek minket a játéktérbe, még tisztázzák velünk, hogy ez nem egy szokványos darab, hanem egy színházi nevelési előadás. Márpedig amikor egy színházi nevelési előadás felső tagozatos általános iskolásokat céloz meg, akkor nem árt, ha a recenzens egy korban ideillő társ mellé szegődik. Még akkor is, ha partnere a *részvétel* hallatán azonnal a középső sor közepét javasolja ülőhelyként.

Hamar kiderül, hogy a színháztér szellős, kétoldali elrendezése nem ad lehetőséget erre a rejtett kényelemre, a nézőkkel kezdeményezett beszélgetés fesztelensége azonban pillanatokon belül megmutatja azt is, hogy a részvétel itt lehetőség, nem pedig kényszer. Miközben Hajós Zsuzsa vezetése, a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ munkatársainak

és az előadás majdani szereplőinek részvétele mellett az elhallgatás témáját járjuk körbe (milyen történeteket nem mondunk el szívesen, mitől kínos valami, mit jelent a tabu), kimondva és kimondatlanul is egy olyan beszélgetés alakul ki, amelyben nincsenek tuti megoldások, így rossz válaszok sincsenek. Ebből a majd negyedórás, nyílt gondolatcseréből indítja el a későbbi főszereplő (Bagaméry Orsolya) magát az előadást úgy, mintha az övé is csak egy lenne a hozzászólások között.

Néhány elejtett félmondat, és némi elemi számtan után a lány (Mirka) rájön, hogy édesanyjának régen halott férje nem az ő apja. Miután anyjától nem kap egyértelmű választ, az erdőben egy cigány testvérpár mellé szegődik, akikről kiderül, hogy amikor édesanyjuk annak idején meghalt, ők egy nevelőintézetbe kerültek. Most onnan szöktek el, és az erdőn keresztül édesapjukhoz tartanak.

Az egymásba futó keresések története két ponton szakad meg: egyszer arról beszélgetünk (ekkor már kisebb csoportokban), hogy milyen történeteket szöhet magának Mirka az édesapjáról, másodsor hogy miket gondolhat a testvérpár az édesapjuktól évente egyszer érkező, különös képeslapok láttán. Azt, hogy az előadás komolyan veszi a nézőit (avagy a színházi nevelési foglalkozás partnerként tekint a résztvevőkre), nem csupán az jelzi, hogy a későbbi játék során az általunk felvetett gondolatok sorra meg is jelennek.

Fotó: Nagypál Gábor

Az előadásban szabad vegyértékek maradnak elkövetlenül (írta: Kárpáti István és Hajós Zsuzsa), amelyekhez a néző saját olvasattal csatlakozhat.

Kárpáti István rendezése megágyaz nekik, majd tudatosan megválaszolatlanul hagy olyan lényegi kérdéseket, hogy Mirka miért indul el a szerető család biztonságából, és csapódik inkább két erdei lézengőhöz, vagy hogy milyen a szeretetfoka Spilák Lajos magába forduló apa figurája és a gyerekei közötti kapcsolatnak, és főként mindezek után vajon mi történik, amikor a három gyerek végül megtalálja az apát.

Fotó: Nagypál Gábor

Amellett, hogy a nyitva hagyott történetek gondolkodásra és önálló vélemény kialakítására ösztönöznek, az előadás ettől néhol vázlatossá válik. Amikor például Nyakó Júlia anyaként szembesül Mirka kérdéseivel, nem válaszolhat, de nem válaszolni sem igazán sikerül neki, így a jelenet nem sokkal több dramaturgiai szükségszerűségnél. Egy másik hátulütő, hogy mivel általában nem lehet tudni, hogy az éppen látott gyermek figurák hány évesek, egyes reakcióik zavaróan valószerűtlenek, ráadásul Mirka és a két édestestvér korát sem tudjuk viszonyítani, ami pedig megkerülhetetlen, ha egy teljes történetre vágyunk. Márpedig ebből a vágyból indul ki az előadás.

Fotó: Nagypál Gábor

Noha a színházi nevelésben a nevelés a prioritás, és a *Szélben szállók* esetén a pedagógiai cél – a beszélgetéseken kívül is – hogy nyomokat az előadáson, benne sem a legkisebb megmondva tanító célzat, sem a színház elhanyagolása nem érezhető, mint ahogy a kettő közötti váltásoknál sem tapasztalni bukkanást.

Spilák Lajos különös hangszerekkel megszólaltatott zenéje nem csupán sajátos hangulatot ad az egyes jelenetekhez, de együttzenélése egy kannán Tárnoki Márkkal – apaként és kisgyermekként – az előadás egyik kiemelt erejű színházi pillanata. Hasonlóan visszatérő momentum a sorra előkerülő különféle saját fabula születésről vagy éppen halálról, amelyek közül egy – az anyját éppen elvesztő – ötéves kislány (Pallagi Melitta) meseszövése apjával, testvérével és egy elharmadolt almával a Csodáliába került anyáról, a háromfejű sárkányról, annak lefingott második fejről, és arról, hogy ő miért nem mehet most Csodáliába – az előadás katartikusan telített másik jelenete.

Annak ellenére, hogy a Stúdió K és a Kerekasztal Színházi Nevelési Központ játszóit között néhány közös jelenetben megbillen az összhang, a színészi játékokban és a történet-szövegszervezésben szerves – pátosz- és romantikamentes – keresetlenség adja az előadás legfőbb erejét. Ahogy az alkotók a kereséstörténet végét elharapják, úgy a *Szélben szállók* a cigányság témáját sem sulykolással elemzi: világos képeket, tiszta történeteket láthatunk egy mesterségesen

szétszakított családról, egy nevelőintézetéről, és egy cigány testvérpárról. Nem mondja, hogy a cigány ember is olyan, mint bárki más, sem azt, hogy helytelen elválasztani egymástól egy szülőt és a gyerekeit, ahogy azt sem, hogy helyes. Miként, hogy ezekről beszélni kell és lehet, azt sem mondja, hanem mutatja. De a legfőbb, amit mutat, egy olyan hely, ahol bármiről lehet beszélni, és ahol mindenki maga írhatja a történeteit – de legalábbis hozzászólhat.

Tizenhárom éves színházi partnerem azzal fejezte be Mirka történetét, hogy a megtalált apa a gyerekeivel és Mirka anyja egy család lesznek, és ennyi. És voltaképpen tényleg ennyi.

(2013. december 20.)

Török Ákos

2014. január 16., 07:07